

ALEKSANDRA KASTRATOVIĆ

PRIVREMENE MERE MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE U POSTUPKU IZMEĐU UKRAJINE I RUSIJE – PRIKAZ

U radu je prikazan postupak za izdavanje privremenih mera u sporu između Ukrajine i Ruske Federacije pred Međunarodnim sudom pravde. Najpre je predstavljen sam postupak za izdavanje privremenih mera. Na taj način, dat je doprinos razumevanju ovog incidentnog postupka. Potom je dat osvrt na relevantne činjenice ovog slučaja. Nakon toga, sagledani su argumenti koje su iznele obe države. Ispitivanje činjenica ukazuje na razloge za stanovište koje je Sud zauzeo. Na kraju je sagledan stav Suda o ovom pitanju, te su razmotrena individualna i odvojena mišljenja sudija. Stav koji je zauzeo Međunarodni sud pravde implicira nekoliko važnih pravnih i praktičnih posledica. Budući da naredba o izricanju privremenih mera naglašava hitnost zaštite, naročito u slučaju kada postoji rizik od nastupanja nenadoknadive štete, Sud potvrđuje svoju ulogu u očuvanju prava koja bi mogla biti dosuđena jednoj od strana u sporu. Takođe, naglašava i svoju ulogu u mirnom rešavanju sporova, što može biti značajno za buduće slučajeve u kojima države zahtevaju hitnu intervenciju kako bi se sprečila eskalacija sukoba i ozbiljne povrede međunarodnog prava. Ipak, uočava se problem jer Ruska Federacija nije postupila po naredbi kojom su konkretne privremene mere izrečene, što dalje otvara važno pitanje u vezi sa autoritetom Suda i pitanje u pogledu efektivnosti mehanizama za izvršenje naredbe kojom se privremene mere nalažu.

Ključne reči: privremene mere, zločin genocida, nenadoknadiva šteta, hitnost

U V O D

Ukrajina je pred Međunarodnim sudom pravde pokrenula postupak koji se tiče tumačenja, primene i izvršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina

Aleksandra Kastratović, master prava, istraživač-pripravnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu, e-mail: aleksandra.kastratovic@diplomacy.bg.ac.rs.

genocida iz 1948. godine protiv Ruske Federacije. Tužbeni zahtev Ukrajine,¹ zasniva se na navodima da je Rusija zloupotrebila navedenu Konvenciju lažno tvrdeći da se zločin genocida dogodio u Luganskoj i Donjeckoj oblasti, na osnovu čega je priznala nezavisnost Luganske i Donjecke Narodne Republike i otpočela vojnu operaciju u cilju sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida, što je za posledicu imalo ozbiljno kršenje prava Ukrajine.

Uz tužbu je Ukrajina podnela i zahtev za izdavanje privremenih mera,² kojim traži od Suda da naredi Rusiji: da momentalno okonča vojnu operaciju koju je započela 24. februara 2022. godine na teritoriji Ukrajine, da obezbedi da nijedna vojna ili ilegalno oružana grupa kojom upravlja ili koju podržava, kao i organizacije i lica koja su pod njenom kontrolom ili uticajem ne preduzmu dalje korake u ovoj vojnoj operaciji, da se uzdrži od radnji koje bi mogle da dovedu do pogoršanja spora ili koje mogu da dodatno zakomplikuju rešavanje spora i da podnese izveštaj o merama koje je preduzela na osnovu naredbe Suda o privremenim merama, u roku od nedelju dana od donošenja naredbe, a potom periodično.

Smatrajući da su ispunjeni uslovi hitnosti i nastupanja nenadoknadive štete, Ukrajina je stava da se naredbom Međunarodnog suda pravde mogu ostvariti odgovarajući efekti zaštite njenih prava: prava da ne bude predmet lažne tvrdnje o genocidu i vojne operacije na svojoj teritoriji, prava da zahteva da Rusija izvrši obaveze iz Konvencije o genocidu u dobroj veri, u skladu sa svrhom i ciljem Konvencije, prava da joj ne bude uzrokovana šteta zloupotrebom Konvencije i prava da joj ne bude pričinjena ozbiljna šteta usled vojnih aktivnosti koje se zasnivaju na lažnoj tvrdnji o sprečavanju i kažnjavanju genocida.

O PRIVREMENIM MERAMA

Privremene mere se izdaju u postupku pred Međunarodnim sudom pravde koji ima incidentan, odnosno prethodni karakter, s obzirom na činjenicu da privremene mere za cilj imaju očuvanje prava strana u sporu³ do donošenja presude u meritumu. U kontekstu oružanih sukoba, one predstavljaju adekvatno sredstvo za zaštitu

¹ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Application instituting proceedings before the International Court of Justice, filed in the Registry of the Court on 26 February 2022.

² Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Request for the indication of provisional measures, filed in the Registry of the Court on 27 February 2022.

³ The Statute of the International Court of Justice, June 26 1945, 59 Stat. 1055, 3 Bevans 1179, art. 41.

civila od štetnih posledica.⁴ One imaju funkciju privremenog obezbeđenja prava stranaka, što ukazuje na njihovu zaštitnu prirodu, te direktno regulišu materijalno-pravne odnose stranaka u vezi sa predmetom spora, tokom litispedencije.⁵ Međutim, obezbeđenje prava samo po sebi nije cilj, već sredstvo kojim se Sudu omogućava da efektivno vrši svoju sudijsku funkciju i da se pri tome privremeno obezbedi pravo bilo koje strane.⁶ Postupak za izdavanje privremenih mera pokreće se na osnovu zahteva koji podnosi tužilac ili na inicijativu samog Suda kada postoji opasnost po pravo ili interes koji su predmet spora, u bilo kojoj fazi u postupku, pre okončanja postupka.⁷ Obično traje od nedelju dana do dva meseca, u zavisnosti od hitnosti situacije.⁸

Tužilac zahtev podnosi u pisanoj formi i navodi razloge, moguće posledice u slučaju odbijanja zahteva i zahtevane mere.⁹ Sud najpre mora da ispita da li zahtev za izdavanje privremenih mera pruža osnov na kome bi *prima facie* mogao da utvrdi svoju nadležnost.¹⁰ Ovaj postupak je hitan i ima prioritet u odnosu na druge postupke, te predsednik Suda saziva Sud i zakazuje usmenu raspravu na kojoj će strane u sporu izneti svoju argumentaciju.¹¹

Postupak za izdavanje privremenih mera se okončava donošenjem naredbe. U slučaju da Sud odbije zahtev za izdavanje privremenih mera, tužilac može u istom sporu da istakne novi zahtev za izdavanje privremenih mera, koji je zasnovan na novim činjenicama.¹² Ukoliko Sud usvoji zahtev za izdavanje privremenih mera, takva naredba ne prejudicira ishod spora.

Imajući u vidu da ne važi načelo *non ultra petitia*, Sud može odrediti bilo koje mere mimo zahtevanih, a koje smatra adekvatnim. Pri tome, treba da uzme u

⁴ Gentian Zyberi, „Provisional measures of the International Court of Justice in armed conflict situations“, *Leiden Journal of International Law*, Vol. 23, 2010, 577.

⁵ Aleksandar Gajić, *Privremene mere Međunarodnog suda pravde*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2008, 7, 40.

⁶ *Ibidem.*, 47.

⁷ Milenko Kreća, *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2012, 774.

⁸ Inna Uchkunova, „Provisional measures before the International Court of Justice“, *The Law & Practice of International Courts and Tribunals*, Vol. 12, 2013, 394.

⁹ Rules Of the International Court of Justice, adopted on 14 april 1978 and entered into force on 1 july 1978, art. 73.

¹⁰ Na taj način Sud ostavlja mogućnost da u meritumu dođe do drugačijeg zaključka. Andrew Sanger, „False claims of genocide have real effects: ICJ indicates provisional measures in Ukraine’s proceedings against Russia“, *The Cambridge Law Journal*, Vol. 81, 2022, 217, 218.

¹¹ Rules Of the International Court of Justice, art. 74.

¹² Rules Of the International Court of Justice, art. 75, par. 3.

obzir potrebu sprečavanja pogoršanja spora.¹³ Takođe, Sud može u bilo kom trenutku pre donošenja konačne presude u glavnoj stvari da opozove ili izmeni bilo koju odluku koja se tiče privremenih mera, ukoliko to opravdava situacija, odnosno usled promene okolnosti zbog kojih su uvedene.¹⁴ Domašaj privremenih mera je određen obavezom parničnih strana da očuvaju *status quo* tokom litispendencije.¹⁵

O izdatim privremenim merama će biti obavestene strane u postupku, kao i Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija, a Sud od strana može tražiti informacije o njihovom sprovođenju. Iako se razlikuju od države do države, i u samom međunarodnom pravu, opšte karakteristike i pravna priroda privremenih mera nisu sporne.¹⁶ Kroz svoju praksu, Sud je potvrdio da privremene mere imaju pravno obavezujući karakter,¹⁷ te ih strane moraju poštovati. Stoga, propust države da postupi po naredbi o privremenim merama predstavlja poseban osnov za međunarodnu odgovornost. Konačno, naredba kojom Sud izriče privremene mere prestaje da važi donošenjem presude u meritumu. Mada se privremene mere mogu smatrati jednim od ključnih elemenata prilikom sudskog rešavanja međunarodnih sporova, zapaža se da mali broj država postupa po naredbi o privremenim merama.¹⁸ U tom slučaju, povređenoj državi ostaje da pitanje nepostupanja po naredbi iznese pred Savet bezbednosti koji može preduzeti odgovarajuće mere u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija kojima će obezbediti izvršenje sudske naredbe.¹⁹

RELEVANTNE ČINJENICE SLUČAJA

Od 2014. godine, Ruska Federacija je ilegalno oružanim grupama u Luganskoj i Donjeckoj oblasti, koje su činili Rusi i proruski nastrojani Ukrajinici, pružala aktivnu

¹³ Paolo Palchetti, „The power of the International Court of Justice to indicate provisional measures to prevent the aggravation of a dispute“, *Leiden Journal of International Law*, Vol. 21, 2008, 640.

¹⁴ Rodoljub Etinski, Sanja Đajić, Bojan Tubić, *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, 2021, 375.

¹⁵ A. Gajić, op. cit., 275.

¹⁶ *Ibidem*, 43.

¹⁷ U slučaju La Grand, Međunarodni sud pravde je izričito istakao da privremene mere imaju pravno obavezujući karakter i stvaraju pravne obaveze. LaGrand, *Germany v. United States of America*, Judgment of June 27 2001, ICJ Reports 2001, 40, 41, par. 102.

¹⁸ Massimo Lando, „Compliance with Provisional Measures Indicated by the International Court of Justice“, *Journal of International Dispute Settlement*, Vol. 8, 2017, 54.

¹⁹ Svitlana Starosvit, „Ukraine v. Russia: Reflections on the Indication of Provisional Measures of 19 April 2017 and the Possibility of Enforcement“, *Ukrainian Journal of International Law*, Vol. 4, 2017, 158.

podršku i sistematski ih je snabdevala teškim naoružanjem, novcem i osobljem kako bi potvrdila svoj uticaj na Ukrajinu. Navedene ilegalno oružane grupe okupirale su zgrade javne uprave u Lugansku i Donjecku, a 11. maja 2014. godine je održan referendum na osnovu kog su formirane Luganska i Donjecka Narodna Republika.

Iste godine, za vreme pregovora koji su vođeni između vlada Ukrajine i Rusije u Minsku, sa ciljem okončanja sukoba u istočnoj Ukrajini, Luganska i Donjecka Narodna Republika su konkretizovale listu zahteva, te su tražile da Vlada Ukrajine prizna poseban status njihovih teritorija i da im garantuje veći stepen autonomije, obezbedi da ruski jezik bude službeni jezik, kao i da im pruži mogućnost da uspostave samostalne ekonomske veze sa Rusijom. Zatim, uoči daljih pregovora u Minsku i tokom talasa napada na civilno stanovništvo Ukrajine od strane ilegalnih oružanih grupa, vođe Luganske i Donjecke Narodne Republike su proširile listu zahteva, i uvele zahtev ustavne reforme u Ukrajini, koji podrazumeva decentralizaciju i autonomni status Luganske i Donjecke oblasti. U svetlosti ostvarenja ovih ciljeva, Luganska i Donjecka Narodna Republika su preduzimale aktivnosti koje je Kancelarija visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava okarakterisala kao vladavinu terora i zastrašivanja.

Nakon nagomilavanja vojnih trupa duž granice sa Ukrajinom, 21. februara 2022. godine, predsednik Rusije je izjavio da smatra da je momentalno priznanje nezavisnosti i suvereniteta Luganske i Donjecke Narodne Republike neophodno. Predsednik Putin je naveo i da je osnov za mere koje Rusija preduzima zločin genocida koji je sponzorisan, tolerisan i iniciran od strane Ukrajine, a kojem je izloženo četiri miliona lica koja se bore za svoja osnovna prava: da žive na svojoj zemlji, da govore svojim jezikom i da očuvaju svoju kulturu i tradiciju. Istog dana, predsednik Putin je, stoga, potpisao odluku o priznanju nezavisnosti Luganske i Donjecke Narodne Republike, kao i sporazume o prijateljstvu, saradnji i međusobnom pružanju pomoći sa Luganskom i Donjeckom Narodnom Republikom.

Potom, 24. februara 2022. godine, predsednik Putin je izjavio da je odlučio da sprovede specijalnu vojnu operaciju čiji je cilj zaštita lica koja su osam godina izložena ponižavanju i genocidu koji vrši kijevski režim. S druge strane, izveštaji Kancelarije Visokog komesara za ljudska prava koji se tiču stanja ljudskih prava u Ukrajini ne sadrže dokaze o zločinu genocida na teritoriji Ukrajine.

Povodom pomenute situacije, Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je izrazio zabrinutost i istakao da bi ovaj rat mogao da uzrokuje najštetnije posledice od početka veka, dok je podsekretar Ujedinjenih nacija za politička i mirovna pitanja naglasila da bi gubici nastali usled oružanog sukoba bili neprihvatljivi, imajući u vidu da bi obuhvatali ljudske patnje i razaranja. Uz to, mere koje Rusija preduzima naišle su na osudu u okviru međunarodne zajednice. Pri tome, Savet Evrope je suspendovao

pravo Rusije na predstavljanje u organima ove međunarodne organizacije. Na kraju, pravo stavljanja veta Rusije na Nacrt rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija kojom bi se osudila ruska vojna operacija je sprečilo njeno usvajanje.

KAKO JE TEKAO POSTUPAK?

Stav Ukrajine: stvarne posledice lažne tvrdnje o genocidu – opravdanost izdavanja privremenih mera

Ukrajina u tužbi, u delu koji se tiče pravnih sredstava na kojima bazira svoj zahtev, navodi da su izjava i mere koje je Ruska Federacija preduzela u Ukrajini i protiv nje u formi specijalne vojne operacije, koja je proglašena 24. februara 2022. godine na osnovu navodnog zločina genocida, kao i priznanje Luganske i Donjecke Narodne Republike koje je prethodilo vojnoj operaciji, u suprotnosti sa Konvencijom o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.

Pozivanjem na činjenicu da su obe države članice Ujedinjenih nacija i ugovornice Konvencije o genocidu na koju nisu stavile rezerve, i negiranjem tvrdnje Rusije da je zločin genocida učinjen, te insistiranjem na tome da Rusija nema zakonski pravni osnov da preduzme mere u i protiv Ukrajine u cilju sprečavanja i kažnjavanja ovog zločina, Ukrajina izvodi zaključak da između strana postoji međunarodni spor. Na taj način, Ukrajina je naglasila da između strana postoje dva aspekta konkretnog spora – neslaganje u pogledu prava i neslaganje u pogledu činjenica.

Na bazi čl. 36, st. 1 Statuta Suda koji predviđa da je Međunarodni sud pravde nadležan da razmatra zahteve koje mu postave države, kao i pitanja koja su sadržana u okviru Povelje Ujedinjenih nacija ili drugih važećih sporazuma i konvencija i čl. 9 Konvencije o genocidu na osnovu kog Sud ima nadležnost u sporovima koji se tiču tumačenja, primene i izvršenja Konvencije o genocidu, Ukrajina predlaže ustanovljenje nadležnosti Suda i smatra da Sud može da *prima facie* zasnuje nadležnost.

Pored obaveza sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida koje proizlaze iz odredaba Konvencije o genocidu, a koje treba sagledati u svetlosti principa međunarodnog prava koji su sadržani u Povelji Ujedinjenih nacija, Ukrajina se poziva i na odluku Međunarodnog suda pravde u slučaju o primeni Konvencije o genocidu između Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore u kojoj stoji da Konvencija implicitno podrazumeva obavezu uzdržavanja od vršenja zločina genocida. Uz to, u skladu sa principom *pacta sunt servanda*, obaveza sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida mora biti izvršena u dobroj veri, sa dužnom pažnjom i ne sme biti zloupotrebljena. Jedna ugovornica tako ne sme izložiti drugu ugovornicu nezakonitim aktivnostima, uključujući oružani napad koji se temelji na izmišljenoj tvrdnji

o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida. Pored toga, Sud je o merama koje se tiču obaveze sprečavanja genocida u ovom slučaju zauzeo stav da svaka država treba da preduzme razumne i raspoložive mere u cilju sprečavanja ovog zločina i da može da postupa isključivo u granicama dopuštenim međunarodnim pravom.

Ukrajina navodi da Rusija podržava i finansira oružane grupe Luganske i Donjecke Narodne Republike i da je time povredila pravila međunarodnog prava. Smatra da vojna akcija Rusije, koja je zasnovana na lažnoj tvrdnji o postojanju zločina genocida, nije potkrepljena dokazima i da je u suprotnosti sa Konvencijom i Poveljom, te je i izvan granica koje dopušta međunarodno pravo. Ona svoju argumentaciju zasniva na izveštajima mehanizama za zaštitu ljudskih prava u okviru Organizacije ujedinjenih nacija i Organizacije za bezbednost i saradnju u Evropi, koji u periodu od osam godina nadziru konflikt u Donjeckoj i Luganskoj oblasti, u kojima nema nagoveštaja o aktu genocida. Ukrajina prihvata da se u proteklih osam godina vode borbe na teritoriji istočne Ukrajine koje su uzrokovale gubitke života civila, međutim, navodi da se ovo ne može kvalifikovati kao zločin genocida. Dodaje i da vojni sukob nije ograničen isključivo na teritoriju istočne Ukrajine i da je, budući da zločin genocida ne postoji, Rusija imala obavezu nečinjenja koju je prekršila.

Ukrajina zaključuje da je Rusija zloupotrebila koncept genocida kako bi opravdala svoje nezakonito postupanje i agresiju koja za posledicu ima povredu prava Ukrajine da ne bude predmet nezakonitih aktivnosti i vojne operacije na svojoj teritoriji usled lažnih tvrdnji, odnosno kako bi opravdala nastanak ozbiljne štete državi Ukrajini, ali i njenom narodu, kako pripadnicima vojske, tako i civilnom stanovništvu koje je izloženo patnji. Postupanje Rusije posmatra kao kršenje prava i obaveza iz Konvencije i ocenjuje da Rusija nije preduzela preventivne mere čiji se efekat ogleda u odvracanju od vršenja zločina genocida. Ukrajina ukazuje na to da je paradoksalno da jedna država, pozivajući se na povredu odredaba iz Konvencije o genocidu opravda vojnu invaziju, kazni Ukrajinu, njene demokratski izabrane predstavnike i narod, uprkos činjenici da ne postoje uverljivi dokazi o aktu genocida.

Imajući u vidu ozbiljnost zločina genocida ali i mera kojima se ovaj zločin sprečava i kažnjava, proizlazi da ukoliko ugovornica preduzme nezakonite radnje koje tvrdi da treba i može da preduzme kako bi sprečila i kaznila zločin genocida u situaciji kada ovaj zločin ne postoji, time bi umanjila svrhu i cilj Konvencije, kao i prirodu obaveze sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida koju je Konvencijom preuzela. Na taj način, Konvencija o genocidu bi postala sredstvo kojim se krše teritorijalni suverenitet i ljudska prava. Ukrajina navodi da je Rusija to učinila, te je svojim postupanjem potpuno izokrenula humanitarni karakter i svrhu Konvencije.

Ukrajina sugerise da je njeno tumačenje Konvencije utemeljeno na odgovarajućim dokazima i da su njeni argumenti uverljivi. Na kraju, Ukrajina izdvaja

faktore na osnovu kojih je Međunarodni sud pravde u kontekstu postojanja sukoba u svojoj dosadašnjoj praksi cenio ispunjenost uslova hitnosti i nenadoknadive štete za privremene mere. To su: pripadnost osoba koje su izložene riziku ranjivim kategorijama, krhkost sveukupne situacije uključujući verovatnoću pogoršanja sukoba i rizik od ponavljanja akta koji uzrokuje štetu. Iznosi i da je Međunarodni sud pravde kroz svoju praksu često isticao da gubitak života podrazumeva nenadoknadivu štetu. S obzirom na prisutnost navedenih faktora, i s obzirom na okolnost da je ovaj sukob doveo do gubitaka života hiljada lica, te da vojna operacija za posledicu ima vojnu, ekološku i humanitarnu krizu koju Evropa nije videla još od 1945. godine, Ukrajina smatra da su uslovi za preduzimanje privremenih mera u konkretnom slučaju ispunjeni.

Na osnovu prethodno navedenih argumenata, Ukrajina od Međunarodnog suda pravde zahteva izdavanje četiri privremene mere za koje smatra da su adekvatne i za čije donošenje u jurisprudenciji Suda postoji osnov.

Prvom privremenom merom traži od Suda da naredi Rusiji okončanje vojne operacije čija je svrha sprečavanje i kažnjavanje zločina genocida u Luganskoj i Donjeckoj oblasti. Napominje da je Sud još u presudi u slučaju između Nikaragve i Sjedinjenih Američkih Država, koji se ticao vojnih i paravojnih aktivnosti u Nikaragvi i protiv nje, zauzeo stav da jedna država mora da poštuje državni suverenitet i nezavisnost druge, te je ne može izložiti vojnim i paravojnim aktivnostima koje su zabranjene međunarodnim pravom. U tom smislu, država mora da se u svojim međunarodnim odnosima uzdrži od pretnje ili upotrebe sile i da se uzdrži od mešanja u pitanja koja spadaju u domaću nadležnost druge države. Pored toga, Ukrajina se poziva na naredbu koju je Sud doneo u slučaju primene Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije koji se vodio između Gruzije i Ruske Federacije, prema kojoj država mora da učini napor da obezbedi da njene javne vlasti i institucije ne učestvuju u aktima rasne diskriminacije. Konačno, Ukrajina citira i naredbu koju je Sud doneo u postupku povodom oružanih aktivnosti na teritoriji Konga, između Demokratske Republike Kongo i Ugande, da država mora da preduzme sve neophodne mere kako bi ispunila obaveze koje ima prema međunarodnom pravu.

Drugom privremenom merom, a u vezi sa prethodnom, Ukrajina zahteva da Sud naredi da Ruska Federacija obezbedi da nijedna vojna ili ilegalno oružana grupa kojom upravlja ili koju podržava, kao i organizacije i lica koja su pod njenom kontrolom ili uticajem ne preduzmu dalje korake u ovoj vojnoj operaciji. Prve dve privremene mere su u direktnoj vezi sa pravom koje Ukrajina ima prema čl. 1 Konvencije – na obavezu sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida koju ugovornica mora izvršiti u dobroj veri.

Trećom privremenom merom, Ukrajina traži da Sud naredi Rusiji da se uzdrži od radnji koje bi mogle da dovedu do pogoršanja spora ili koje mogu da dodatno zakomplikuju rešavanje spora, te da se uzdrži od kršenja ljudskih prava i humanitarnog prava tokom vojnih aktivnosti.

Četvrtom privremenom merom, Ukrajina zahteva da Sud naredi Ruskoj federaciji da podnese izveštaj o merama koje je preduzela na osnovu naredbe Suda o privremenim merama, u roku od nedelju dana od donošenja naredbe, a potom periodično. Uzimajući u obzir ozbiljnost situacije u Ukrajini, ona smatra da je obaveza dostavljanja izveštaja neophodna kako bi se izvršio nadzor nad implementacijom i pratilo poštovanje mera koje bi Sud mogao da naredi.

Nedostatak nadležnosti kao osnovni argument Rusije: upotreba sile je izvan domašaja Konvencije o genocidu

Ruska strana se nije pojavila na usmenom saslušanju u Palati mira, međutim Sudu je dostavila dokument u pisanoj formi, zajedno sa tekstom govora predsednika Ruske Federacije, Vladimira Putina, o merama koje je Rusija preduzela u okviru vršenja prava na samoodbranu, u skladu sa čl. 51 Povelje Ujedinjenih nacija.²⁰

U navedenom dokumentu Rusija se u odnosu na (ne)ispunjenost uslova za izricanje privremenih mera, osvrnula samo na uslov hitnosti i naglasila je da se ovaj uslov vezuje za zaštitu prava garantovanih Konvencijom, a ne na uopštene situacije. Zbog toga, Sud mora da ograniči ispitivanje zahtevanih mera i osnova za zahtevanje izricanja takvih mera na one koje ulaze u okvire Konvencije.

Glavni argument Rusije je, međutim, nenadležnost Međunarodnog suda pravde u konkretnom slučaju. Ukrajina je pred Sud iznela postupak koji se tiče priznanja Luganske i Donjecke Narodne Republike i legalnosti upotrebe sile od strane Rusije u Ukrajini i traži od Suda da donese privremene mere, koristeći odredbu o rešavanju sporova iz Konvencije o genocidu, čija je osnovna svrha sprečavanje i kažnjavanje zločina genocida. Rusija, međutim tumači da navedena odredba nije opšta odredba o rešavanju sporova, već Sud mora da utvrdi da se predmet spora tiče tumačenja, primene i izvršenja Konvencije. Rusija tvrdi da pominjanje genocida nije isto što i pozivanje na Konvenciju o genocidu ili postojanje spora u vezi sa Konvencijom, budući da zabrana genocida predstavlja običajno pravno pravilo, nezavisno od same Konvencije, a postoji i u okviru nacionalnih pravnih sistema država.

²⁰ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Document (with annexes) from the Russian Federation setting out its position regarding the alleged „lack of jurisdiction“ of the Court in the case, filed in the Registry of the Court on 7 March 2022.

Svoj stav Rusija je bazirala na naredbi koju je Međunarodni sud pravde doneo u sporu Legalnost upotrebe sile, između Jugoslavije i Italije, gde je Sud rekao da kako bi utvrdio *prima facie* da li postoji spor u smislu čl. 9 Konvencije o genocidu, nije dovoljno da prosto zaključi da jedna strana tvrdi da se Konvencija primenjuje, dok druga strana to osporava, već treba da utvrdi da li se navodno kršenje Konvencije može smestiti u okvire odredbe tog instrumenta i da li Sud ima nadležnost *ratione materiae* u skladu sa čl. 9 u takvom sporu. Pored toga, Rusija se pozvala i na naredbu Suda o privremenim merama u slučaju o primeni Konvencije o genocidu između Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore u kojoj je Sud našao da ukoliko čl. 9 Konvencije predstavlja osnov nadležnosti, trebalo bi da Sud izda mere kojima će zaštititi pravo ili interes koji su predmet spora, a koji bi mogli da predstavljaju osnov za presudu u vršenju jurisdikcije koja je *prima facie* uspostavljena. Stoga, Rusija ističe da Sud mora da utvrdi i da prava koja Ukrajina nastoji da zaštiti ulaze u okvire Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.

Polazeći od jezičkog tumačenja, Rusija zaključuje da Konvencija ne reguliše ni pitanje priznanja ni upotrebu sile u odnosima između država, te da bi suprotno shvatanje dovelo do izobličavanja Konvencije. Navedena pitanja regulisana su Poveljom Ujedinjenih nacija i pravilima običajnog međunarodnog prava.

Naime, Konvencija o genocidu definiše zločin genocida za potrebe Konvencije, stvara obaveze za države: da usvoje odgovarajući zakonodavni okvir, da kazne lica koja vrše genocid i da saglasno nacionalnom zakonodavstvu i međunarodnim sporazumima dopuste ekstradiciju. Konvencija ugovornicama ostavlja mogućnost da se obrate nadležnim organima Ujedinjenih nacija sa zahtevom da preduzmu adekvatne mere za sprečavanje i kažnjavanje akta genocida u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija. Upućivanje na prevenciju u okviru čl. 1 Konvencije ili upućivanje na Povelju u okviru čl. 8 Konvencije ne znači ni da Povelja postaje integralni deo Konvencije, tako da Sud nema nadležnost u pogledu pitanja koja potpadaju pod čl. 51 Povelje, niti znači da je odredba iz čl. 9 Konvencije opšta odredba o rešavanju sporova.

Kao odgovor na argument Ukrajine vezan za vojnu akciju koja osnov ima u lažnoj tvrdnji o postojanju zločina genocida, Rusija ističe da Konvencija ne pruža pravni osnov za preduzimanje bilo koje vojne akcije ili priznanje država, iz prostog razloga što ova pitanja ostaju izvan njenog domašaja.²¹ U slučaju Legalnost upotrebe

²¹ Profesor Milanović primećuje da se Rusija nije izričito pozvala na činjenicu da prema Konvenciji o genocidu ne može postojati spor, tj. ne može se uspostaviti nadležnost Suda u kontekstu tumačenja, primene i izvršenja Konvencije na osnovu tvrdnje tužioca da ga je tužena strana lažno optužila za genocid, koju tuženi negira. Marko Milanović, „Russia’s Submission to the ICJ in the Genocide Case; Russia’s Withdrawal from the Council of Europe“, <https://www.ejiltalk.org/russias-submission-to-the-icj-in-the-genocide-case-russias-withdrawal-from-the-council-of-europe/>.

sile, između Jugoslavije i Belgije, Sud je u naredbi o privremenim merama potvrdio da u situaciji kada nije u mogućnosti da utvrdi da li ponašanje koje se pripisuje tuženom ulazi u okviru Konvencije o genocidu, Konvencija ne pruža osnov za zasnivanje *prima facie* nadležnosti.

Pored toga, priznanje Luganske i Donjecke Narodne Republike je politički akt donet vršenjem suverene vlasti Ruske Federacije, koji je u vezi sa pravom naroda na samoopredeljenje, koje predstavlja fundamentalni interes međunarodne zajednice i koje je sadržano u Deklaraciji načela međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i saradnji između država. Kao što je već napomenuto, Rusija stoga tvrdi da priznanje kao i specijalna vojna operacija koju je sprovela na teritoriji Ukrajine imaju svoj osnov u čl. 51 Povelje Ujedinjenih nacija i u međunarodnom običajnom pravu. Tužba i zahtev Ukrajine, dakle, ostaju izvan domašaja Konvencije, pa time i izvan nadležnosti Suda. Iz navedenih razloga, Vlada Ruske Federacije traži od Suda da se uzdrži od izricanja privremenih mera i da obriše navedeni slučaj sa svoje liste slučajeva.

STANOVIŠTE SUDA

Međunarodni sud pravde je u punom sastavu primenom čl. 41 i 48 Statuta Suda i članova 73, 74 i 75 Pravila Suda u formi naredbe doneo odluku o privremenim merama,²² sedamnaest dana od dana podnošenja zahteva.²³ Pozivajući se na čl. 31, st. 2 Statuta Suda, Ukrajina je iskoristila svoje pravo i postavila je *ad hoc* sudiju *Daudet*. Na taj način je izjednačen položaj strana u sporu, s obzirom na činjenicu da je u sastavu Suda bio sudija koji je državljanin Rusije.

Pitanje nadležnosti

Ukoliko zahtev za izdavanje privremenih mera pruža dovoljan osnov na kome bi *prima facie* mogao da zasnuje svoju nadležnost, Sud može da izda privremene mere pre izjašnjavanja o nadležnosti u glavnom sporu u kome se privremene mere zahtevaju.

Povodom toga, Sud podseća na svoje ranije odluke u slučaju vojnih i paravojnih aktivnosti u Nikaragvi i protiv nje i u slučaju primene Međunarodne konvencije

²² Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Provisional Measures, Order of 16 March 2022, *ICJ Reports 2022*.

²³ Prosečno vreme donošenja naredbe za izricanje privremenih mera je šezdeset dana, te je ovo pokazatelj da Sud može da izda naredbu u kratkom vremenskom periodu kada je situacija hitna. Lukáš Mareček, „ICJ: *Ukraine v. Russian Federation*“, *Bratislava Law Review*, Vol. 6, 2022, 140.

o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije u kojima je istakao da države ne moraju da se izričito pozovu na određeni ugovor ili konvenciju na snazi kako bi Sud zasnovao nadležnost na osnovu kompromisne odredbe tog instrumenta, već je dovoljno da tuženoj strani iz konteksta bude jasno da su odredbe određenog instrumenta predmet sporenja između država.

U skladu sa time, Sud smatra da postupanja državnih organa i zvaničnika ukazuju na to da između parničnih strana postoje neslaganja u pogledu postojanja genocida u Luganskoj i Donjeckoj oblasti kojima se krše obaveze iz Konvencije, kao i u pogledu upotrebe sile od strane Ruske Federacije u cilju izvršenja obaveze sprečavanja i kažnjavanja navodnog zločina genocida koja je regulisana Konvencijom. Sud konstatuje da navedena neslaganja ulaze u okvire Konvencije o genocidu i zatim, u odnosu na tvrdnju Rusije da je specijalna vojna operacija zasnovana na čl. 51 Povelje Ujedinjenih nacija i međunarodnom običajnom pravu, napominje da određeni postupci mogu dovesti do spora koji se tiče različitih ugovora.

Nakon sprovedene analize, Sud dolazi do zaključka da su predmet spora odredbe Konvencije o genocidu, te je u skladu sa čl. 9 Konvencije *prima facie* utvrdio da ima nadležnost u ovom slučaju.

Ocena ispunjenosti uslova za privremene mere

Kako u skladu sa čl. 41 Statuta Međunarodni sud pravde može da odredi privremene mere u situacijama kada postoji stvaran i ozbiljan rizik od nastupanja nenadoknadive štete u bilo kom trenutku pre nego što donese presudu u meritumu, Sud je pristupio razmatranju ispunjenosti ovih uslova. Na osnovu predstavljenih dokaza i argumenata koje su strane u sporu iznele, Sud ističe da su gubici života, šteta po fizičko i mentalno zdravlje, šteta pričinjena imovini i šteta naneta životnoj sredini neizbežne posledice vojne operacije koju je Ruska Federacija preduzela na teritoriji Ukrajine.

Sud konstatuje da se na teritoriji Ukrajine preduzimaju intenzivne vojne aktivnosti koje su izazvale gubitke života velikog broja lica, raseljavanje lica i široko rasprostranjenu štetu, te zaključuje da civilno stanovništvo pogođeno ovim sukobom pripada posebno ranjivoj grupi. Sud je potom izrazio zabrinutost zbog kontinuiranih gubitaka života i ljudskih patnji i zbog upotrebe sile od strane Ruske Federacije u Ukrajini što predstavlja ozbiljan problem u međunarodnoj zajednici i zaključio je da su uslovi za preduzimanje privremenih mera u konkretnom slučaju ispunjeni.

Budući da je osnovni cilj izricanja privremenih mera očuvanje prava strana u sporu do donošenja presude u meritumu i smatrajući da postoji veza između prava koja Ukrajina teži da zaštiti i zahtevanih privremenih mera, te da su potrebni uslovi ispunjeni, Međunarodni sud pravde je odlučio da su privremene mere u ovom

slučaju opravdane. Većinom glasova (trinaest za i dva protiv), Sud je prihvatio zahtev Ukrajine i izrekao tri privremene mere. Primenjujući načelo *non ultra petitia*, Sud je odredio mere koje se u izvesnoj meri razlikuju od zahtevanih.

Prvom privremenom merom je naredio da Rusija momentalno prestane sa vojnim aktivnostima započetim 24. februara 2022. godine na teritoriji Ukrajine. Drugom privremenom merom je naredio da Rusija obezbedi da nijedna vojna ili ilegalno oružana grupa kojom upravlja ili koju podržava, kao i organizacije i lica koja su pod njenom kontrolom ili uticajem ne preduzmu dalje korake u ovoj vojnoj operaciji. Trećom privremenom merom je naredio obema državama da se uzdrže od radnji koje bi mogle da dovedu do pogoršanja spora ili koje mogu da dodatno zakomplikuju rešavanje spora.²⁴

Na kraju naredbe Sud naglašava da u skladu sa čl. 41 Statuta, naredba ima obavezujući karakter i stvara međunarodne obaveze za stranu kojoj je upućena.

*Deklaracije pet sudija i individualno mišljenje sudije Robinson
u vezi sa naredbom*

Potpredsednik suda *Gevorgian* je dao glas za izricanje privremene mere kojom se izbegava pogoršanje spora. Međutim, nije se složio sa većinom sudija u pogledu izricanja prve dve privremene mere, smatrajući da Sud nema *prima facie* nadležnost u konkretnom sporu.²⁵ Svoje neslaganje je obrazložio tvrdnjom da upotreba sile nije regulisana Konvencijom o genocidu, niti se može sama po sebi kvalifikovati kao zločin genocida. Suprotna tvrdnja bi značila da se zanemaruje konsenzualnost u pogledu zasnivanja nadležnosti. Iz tog razloga potpredsednik suda smatra da ne postoji volja, odnosno pristanak strana u sporu koji je neophodan da bi Međunarodni sud utvrdio svoju nadležnost, te zaključuje da je Sud trebalo da odbije zahtev Ukrajine.²⁶

Sudija *Bennouna* je dao pozitivan glas za izdavanje privremenih mera, međutim izrazio je neslaganje u vezi sa analiziranjem pitanja nadležnosti Suda. On je istakao

²⁴ Postoji mišljenje da je Sud ovu meru naredio obema državama kako bi se postarao da deo naredbe bude jednoglasno usvojen. A. Sanger, op. cit., 219.

²⁵ Declaration of Vice-President Gevorgian, Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-01-en.pdf>, paras. 1, 7.

²⁶ Declaration of Vice-President Gevorgian, Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-01-en.pdf>, par. 9.

da se Konvencija o genocidu ne odnosi na navode o zločinu genocida, kao ni na upotrebu sile koja se bazira na takvim navodima.²⁷ Pored toga, sudija smatra da Sud nije identifikovao u Konvenciji prava koja Ukrajina zahtevom za privremene mere teži da očuva do okončanja postupka u meritumu, što je imao obavezu da učini.²⁸

Sudija *Xue* se, kao i potpredsednik suda *Gevorgian*, nije složila sa većinom u pogledu izricanja prve dve privremene mere.²⁹ Stav sudije *Xue* je da ne postoji veza između prava predviđenih Konvencijom o sprečavanju i kažnjavanju genocida koja Ukrajina teži da zaštiti i zahtevanih privremenih mera.³⁰ Ona smatra da je u ovom slučaju pokrenuto pitanje priznanja i pitanje upotrebe sile u međunarodnom pravu – pitanja koja su izvan okvira Konvencije o genocidu.³¹ Kako Rusija nikada nije tvrdila da prema Konvenciji o genocidu ima pravo da upotrebi silu radi izvršenja svoje obaveze sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida, deluje kao da Ukrajina traži od Suda da potvrdi nezakonitost priznanja Luganske i Donjecke Narodne Republike i vojne operacije u Ukrajini. Na kraju, sudija *Xue* dovodi u pitanje kako će samo jedna strana u oružanom sukobu efektivno implementirati privremene mere i smatra da naredba prejudicira ishod spora.³²

Sudija *Nolte* je dao pozitivan glas za izricanje privremenih mera, ali je detaljnije elaborirao razliku između ovog slučaja i slučaja *Legalnost upotrebe sile*. Po njegovom uverenju predmet ovog postupka se tiče pitanja da li je vojna operacija

²⁷ Declaration of Declaration of Judge Bennouna, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-02-en.pdf>, par. 2.

²⁸ Declaration of Judge Bennouna, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-02-en.pdf>, par. 6.

²⁹ Pojedini autori smatraju da se negativni glasovi ruskog sudije i kineske sudije shvatiti kao taktički postupak kojim pozivaju Rusiju da okonča vojne aktivnosti. Aanchal Agarwal, Sharma Blawesh, Kotnala Aniket, „Legal Connotations of the Ukraine-Russia War and the Judgement of ICJ“, *Indian JL & Legal Rsch*, Vol. 4, 2022, 10.

³⁰ Declaration of Judge Xue, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-03-en.pdf>, par. 1.

³¹ Declaration of Judge Xue, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-03-en.pdf>, par. 2.

³² Declaration of Judge Xue, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-03-en.pdf>, par. 6.

koja je preduzeta u cilju sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida u skladu sa Konvencijom o genocidu, a ne da li se upotreba sile, odnosno vojna operacija u konkretnom slučaju, može kvalifikovati kao zločin genocida kao što je bio slučaj u sporu Legalnost upotrebe sile.³³

Ad hoc sudija *Daudet* je izrazio neslaganje sa trećom privremenom merom kojom je Sud naredio obema državama da se uzdrže od radnji koje bi mogle da dovedu do pogoršanja spora ili koje mogu da dodatno zakomplikuju rešavanje spora. Istakao je da je za žaljenje to što je ona upućena Ukrajini i smatra da je trebalo da bude upućena samo Ruskoj Federaciji.³⁴ Glasao je, međutim za izricanje ove privremene mere jer bi kako kaže negativan glas bio gore rešenje s obzirom na to da bi glas protiv značio da po njemu Ruska Federacija ne treba da se uzdrži od ovakvih radnji, a upravo ona može da svojim postupanjem izazove pogoršanje spora.³⁵ *Ad hoc* sudija naglašava da je interes Ukrajine, s druge strane, okončanje spora.

Sudija *Robinson* je u individualnom mišljenju pružio detaljnu i ozbiljnu analizu predmeta konkretnog spora i *prima facie* nadležnosti Suda. Prema sudiji predmet ovog spora je definisan osam godina ranije, kada je Rusija optužila Ukrajinu za zločin genocida prema Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, na osnovu nekoliko istraga koje je sprovela, a Ukrajina navedenu optužbu negirala.³⁶

U individualnom mišljenju, on zaključuje da je naredba o privremenim merama u skladu sa dosadašnjom praksom Suda. Međutim, smatrao da je potrebno da iznese komentar u vezi sa trećom merom koju je Sud izrekao i četvrtom merom koju je Ukrajina zahtevala.

Kao i *ad hoc* sudija *Daudet*, sudija *Robinson* je mišljenja da treća privremena mera kojom je Sud naredio obema državama da se uzdrže od radnji koje bi mogle da dovedu do pogoršanja spora ili koje mogu da dodatno zakomplikuju rešavanje spora, nije trebalo da bude upućena Ukrajini, već da je navedena privremena mera

³³ Declaration of Judge Nolte, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, Ukraine v. Russian Federation, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-05-en.pdf>, par. 2.

³⁴ Declaration of Judge *ad hoc* Daudet, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, Ukraine v. Russian Federation, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-06-en.pdf>, par. 1.

³⁵ Declaration of Judge *ad hoc* Daudet, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, Ukraine v. Russian Federation, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-06-en.pdf>, par. 2.

³⁶ Separate opinion of Judge Robinson, *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, Ukraine v. Russian Federation, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-04-en.pdf>, par. 14.

trebalo da se odnosi isključivo na Rusku Federaciju.³⁷ Ističe, međutim, da je formulacija ove privremene mere zahtevala davanje pozitivnog glasa kako bi se obezbedilo da mera koja se tiče uzdržavanja od radnji koje mogu dovesti do sukoba može da se primeni na Rusku Federaciju.³⁸

U odnosu na četvrtu privremenu meru koju je Ukrajina tražila, a koju Sud nije izrekao, Sudija *Robinson* smatra da je takva odluka razočaravajuća s obzirom na ozbiljnost situacije u Ukrajini i s obzirom na okolnost da bi ova mera bila izuzetno korisna.³⁹

ZAKLJUČAK

Privremene mere se izdaju u slučajevima ozbiljnosti i hitnosti, da bi se izbegla nenadoknadviva šteta, usmerene su ka budućnosti i privremenog su karaktera. Donošenjem naredbe u ovom slučaju, bogata praksa Međunarodnog suda pravde iznedrila je u kontekstu postupka za izricanje privremenih mera još jedan bitan stav.

Zahvaljujući kreativnom načinu na koji je Ukrajina potegla primenu kompromisne klauzule Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, Sud iako nije izričito prihvatio postojanje prava države da ne bude predmet lažnih tvrdnji u međunarodnom pravu, zauzeo je stav da su uslovi za izdavanje privremenih mera ispunjeni. U isto vreme, nije prihvatio argumente koje je iznela Rusija kako bi osporila nadležnost Suda – da je vršila pravo na samoodbranu.

Međunarodni sud pravde je naredio Ruskoj Federaciji da momentalno prestane sa vojnim aktivnostima koje je započela na teritoriji Ukrajine i da obezbedi da nijedna vojna ili ilegalno oružana grupa kojom upravlja ili koju podržava, kao i organizacije i lica koja su pod njenom kontrolom ili uticajem ne preduzmu dalje korake u ovoj vojnoj operaciji. Takođe, naredio je obema državama da se uzdrže od radnji koje bi mogle da dovedu do pogoršanja spora ili koje mogu da dodatno zakomplikuju rešavanje spora, sa čime se nisu složile sudije koje su glasale za donošenje ove naredbe, smatrajući da ovakva mera nije trebalo da bude upućena Ukrajini.

³⁷ Separate opinion of Judge Robinson, Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-04-en.pdf>, par. 33.

³⁸ Separate opinion of Judge Robinson, Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-04-en.pdf>, par. 33.

³⁹ Separate opinion of Judge Robinson, Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, *Ukraine v. Russian Federation*, Order, ICJ Reports 2022, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-04-en.pdf>, par. 33.

Naredba Međunarodnog suda pravde u skladu je sa opštim načelima međunarodnog prava o zabrani pretnje i upotrebe sile protiv teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti države, te o mirnom rešavanju sporova, diplomatskim ili sudskim putem. Naredba Suda uvažava opšte stavove i uspostavljeni sistem međunarodnog prava. Međutim, nepoštovanje naredbe otvara pitanja u pogledu efektivnosti Suda u regulisanju međunarodnih pitanja, imajući u vidu ograničene mogućnosti delovanja u smeru izvršenja odluka.

Dakle, Sud je doneo naredbu u korist Ukrajine, međutim, pokazalo se da Rusija nije postupila u skladu sa naredbom. Na osnovu toga se izvodi zaključak da postoje nedostaci u sprovođenju i izvršenju izrečenih privremenih mera, što može dovesti u pitanje ulogu i autoritet Suda u rešavanju međunarodnih sporova. Kako se postupak za izricanje privremenih mera ubraja u incidentne postupke, naredba Međunarodnog suda pravde ničim ne prejudicira konačnu odluku u postupku koji se tiče tumačenja, primene i izvršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine, između Ukrajine i Ruske Federacije. Konačno, Sud bi u presudi mogao da razmotri posledice nepridržavanja izrečenih privremenih mera, te da ponudi rešenja za otklanjanje postojećih problema.

ALEKSANDRA KASTRATOVIĆ, LL.M.
Research Assistant, Institute of International
Politics and Economics, Belgrade

PROVISIONAL MEASURES OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE IN THE PROCEEDINGS BETWEEN UKRAINE AND RUSSIA – THE REVIEW

Summary

The paper presents the review of the provisional measures in the proceedings between Ukraine and Russia at the International Court of Justice. It begins by outlining the proceedings for issuing provisional measures, contributing to a deeper understanding of this incidental proceeding. By presenting the factual background and legal arguments of both parties, this paper provides the review of the core ideas that ultimately determined the opinion of The Court. Finally, we reflect on the Court's position, as well as the individual and separate opinions of the judges, underscoring the depth and complexity of the case. The position taken by the International Court of Justice carries several significant legal and practical implications. Considering that the order for issuing provisional measures underscores the urgency of protecting rights, particularly in cases where there is a risk of irreparable harm, the Court reaffirms its role in safeguarding those rights that could be awarded to one of the disputed parties. Moreover, it emphasizes its commitment to the peaceful resolution of disputes, which may hold great significance for future cases in which states seek urgent intervention to prevent escalation of conflict and serious violations of international law. However, a concerning

issue arises as the Russian Federation has not complied with the order imposing specific provisional measures. This situation raises important questions regarding the authority of the Court and the effectiveness of the mechanisms established for enforcing such orders.

Key words: provisional measures, the crime of genocide, irreparable prejudice, urgency

Literatura

- Agarwal A., Blawesh S., Aniket K., „Legal Connotations of the Ukraine-Russia War and the Judgement of ICJ“, *Indian JL & Legal Rsch*, Vol. 4, 2022.
- Etinski R., Đajić S., Tubić B., *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, 2021.
- Gajić A., *Privremene mere Međunarodnog suda pravde*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2008.
- Kreća M., *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2012.
- Lando M., „Compliance with Provisional Measures Indicated by the International Court of Justice“, *Journal of International Dispute Settlement*, Vol. 8, 2017.
- Mareček L., „ICJ: Ukraine v. Russian Federation“, *Bratislava Law Review*, Vol. 6, 2022.
- Milanović M., „Russia’s Submission to the ICJ in the Genocide Case; Russia’s Withdrawal from the Council of Europe“, <https://www.ejiltalk.org/russias-submission-to-the-icj-in-the-genocide-case-russias-withdrawal-from-the-council-of-europe/>.
- Palchetti, P., „The power of the International Court of Justice to indicate provisional measures to prevent the aggravation of a dispute“, *Leiden Journal of International Law*, Vol. 21, 2008.
- Sanger A., „False claims of genocide have real effects: ICJ indicates provisional measures in Ukraine’s proceedings against Russia“, *The Cambridge Law Journal*, Vol. 81, 2022.
- Starosvit S., „Ukraine v. Russia: Reflections on the Indication of Provisional Measures of 19 April 2017 and the Possibility of Enforcement“, *Ukrainian Journal of International Law*, Vol. 4, 2017.
- Uchkunova I., „Provisional measures before the International Court of Justice“, *The Law & Practice of International Courts and Tribunals*, Vol. 12, 2013.
- Zyberi G., „Provisional measures of the International Court of Justice in armed conflict situations“, *Leiden Journal of International Law*, Vol. 23, 2010.

PREGLEDNI RAD